

razumnosti. Ljudska šola ima nalogo vzgajati misleče državljanke in zategadelj ne smejo otroci razmišljeni hoditi mimo zgodovinsko znamenitih stvari. Učitelj naj tudi vplete zgodovino in pravljice, da bode domoznanstvo tem zanimiveje za učence.

Izleti naj se ne prirejajo zmeraj na tisti grič. Učitelj naj pelje učence vsakikrat na kako drugo višavo, da spoznavajo domači kraj od vseh stranij in tako dobivajo njega pravo in jasno podobo. Pri takih izletih se bodo lahko dali razvijati prvi zemljepisni pojmovi. Otroke najbolj zanima to, kar sami vidijo. Najprej morajo videti stvar in potem šele se razvija zemljepisni pojem. Pri prvih izletih naj se vadijo učenci tudi v zavedanju; spoznavati morajo zemljepisko smer posameznih cest ter ležo važnejših poslopij in krajev šolskega okoliša.

Učitelj naj uči otroke razumevati, kaj je kolovoz, cesta, ulice, vas, trg, mesto, rodbina, občina, občinsko svetovanje, župan i. t. d. Gledé suhe zemlje se dajo obravnavati: soteska, dolina, ravnina, grič, gora, podnožje in vrh, reber, strmina, grabén, gorovje, pogorje, prelaz, gorski sklop, absolutna in relativna višina i. dr.

Pri vodovji: izvir, slap, hudournik, potok, reka, veletok, ustje, ribnjak, jezero, brv, most, polotok, otok i. dr.

Tudi opazujemo pod milim nebom nebo, različne nebésne prikazni, oblake, različno podnebje na južni in severni strani gorá, solčni stan i. dr.

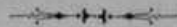
Vsi naštetí zemljepisni pojmovi se ne dajo povsod razvijati in tudi ne v naravni sistematični zvezi. Stvari pa, katerih ne podaja dotični kraj, treba bode spoznavati po pri-

merjanji, samo da se mora učitelj držati v gotovih mejah in da ne zahteva od učencev stvari, katerih ne morejo razumeti. Ker pa kažejo posamezni okraji veliko razliko v zemljepisnem oziru, zadene učitelja važna naloga, da spozna ugodnosti svojega položaja in to dobro uporabi.

Drugače bode poučevati, ako je šola sredi ravnine; drugače, ako je šola sredi gričevja ali sredogorja in zopet druge zemljepisne pojmove bomo razvijali v šolah na morski obali. V pomorskih krajih se razložé učencem najprvo glavni pojmovi o morji in v šolah blizu morske obali se bodo razvijali sprva drugi zemljepisni pojmovi, a kazati jim je tudi morje s kake višine. V krajih, od morske obali oddaljenih, razvijali bomo zemljepisne pojmove o stvaréh, katere se razprostirajo pred nami; o morji pa se pové samo najvažnejše in to šele pozneje, ko otroci že poznajo suho zemljo.

Po vsakem izletu naj se razgovarja učitelj v šoli z učenci o tem, kar so zadnjič opazovali. Pri slednjem izletu naj se poprej prejšnje ponavlja in tako na podlagi že znanih stvari dela dalje. Vsekako pa naj učitelj po vsakem izletu nariše na šolski deski obris malega koščeka zemlje, katerega so opazovali otroci z učiteljem; kazati jim je, kako se dá vsaka reč tudi z risanjem predočiti. Vsaka šola mora imeti svojega kraja ali šolskega okoliša načrt, katerega naj nariše učitelj, dobro poznajoč krajne razmere in posebnosti. Tako bodo spoznavali učenci topografične posebnosti domačega kraja in začeli razumevati zemljevid.

Prof. Fr. Orožen — Ljubljana.

Kako bi se naše šole najlaže oskrbele s potrebnimi učili ?

Dasi je vis. c. kr. deželni šolski svet določil, katere učne pripomočke mora imeti vsaka šola, vendar je marsikatera skoro brez vseh; našel sem šole, v katerih bi celo toplo-

mera zaman iskal, dasi ima isti v šoli kaj važen pomen.

Mnogokrat so tej zanikarnosti krivi učitelji sami, a to le radi tega, ker so preveč po-

pustljivi in puščajo krajne šolske svete, da sami gospodarijo, kakor jim drago. Pripoznavam, da je težavno pripraviti človeka, kateri nima pojma o namenu in uredbi šol, da bi isti privolil, da bi občina plačevala za stvari, katere se zde tem zastopnikom nepotrebne. Mnogokrat se pa pripeti celo, da udje krajnega šolskega sveta le radi ljube opozicije odrekó nakup učnih pripomočkov, kar se razvidi iz sledečega.

Pri sestavljenji proračuna za leto 1890. sem nasvetoval med drugim tudi stenske table za nazorni nauk v nakup. Da bi spoznali mojo upravičeno zahtevo, pojasnil sem tudi, kakšne so iste in čemu nam rabijo. A zaman. Podpredsednik krajnega šolskega sveta odgovori: „Tega pa res ni treba, saj otroci doma vidijo take stvari.“ Po tem lakoničnem odgovoru se je razpravljajal proračun dalje; seveda, vsaka stvar se je odbila kot nepotrebna. Končno pravi g. katehet, da on priporoča, da bi se omenjene table vendar kupile. In kaj mislite, kaj stori podpredsednik? „Da, to je pa potrebna reč.“ bil je njegov odgovor, dasi je pred nekoliko minutami trdil, kako nepotrebna je. Ker so se pa drugi udje nekako nevoljno obnašali, nasvetovalo se je v nakup učnih pripomočkov celih pet in devetdeset krajcarjev, dasi nam manjka še najpotrebnejših.

Kolikokrat se prigodi, da mora učitelj beručiti pri predsedniku krajnega šolskega sveta za nekaj krajcarjev, da omisli kredo ali črnilo; kajti ako bi sam založil, le nerado bi se mu povrnilo: da bi pa učitelj sam kupoval te stvari, to se nikakor ne more zahtevati, ker ima že itak preskromno plačo in to ni njegova stvar. Meni se je zgodilo, da sem 14 dnij, predno mi je pošlo črnilo, že skoro vsak dan opozarjal predsednika, da naj je kupi, a moral sem biti potem še 14 dnij brez črnila in še tedaj bi ga ne bil kupil, ko bi mu ne bil pretil, da si bodem drugače moral pomagati. Neki tovariš mi je celo tožil, da mora za vsak košček krede posebej prositi in da predsednik še tedaj godrnja, koliko se krede porabi.

Ako pa učitelj strogo zahteva potrebnih stvari, nastanejo navadno nasprotstva, katera

se potem nikdar ne dadó odstraniti in so z večine tudi jako slabega vpliva na razvoj šole. Da se marsikateri g. kolegov takim nasprotstvom rajši ogne, je umevno, a nikakor ne odpustno, ker potem bi bile skoro vse šole tako zanemarjene, kakor so nekatere, kajti malo je krajnih šolskih svetov, katerim bi bil napredek šole pri srci.

Vse te zapreke bi se pa prav lahko odstranile. Za vzgled si vzemimo upravo cerkvá in župnijskih dvorcev. Dasi so z večine troški za njih vzdrževanje večji, kot pri šolah, vendar se redko kedaj sliši, da bi se kdo radi tega hudoval in naravno, ker se navadno ne vé, koliko in za kaj se je potrosilo. Na ta način bi se tudi lahko šole oskrbovale.

Za vsako šolo naj bi se za nakup učnih pripomočkov, poučnih potreb i t. d. določila letna povprečnina (pavšale), katero naj bi občani pri davkariji vplačali. Ta znesek, ali del tega zneska naj bi se izročil voditeljstvu šole, katero naj bi koncem leta položilo račun s pobotnicami sl. c. kr. okrajnemu šolskemu svetu. Prispevke za učila naj bi pa okrajni šolski sveti zbirali in naročilo naj bi se raznih učnih pripomočkov, kateri bi se potem posameznim šolam razdelili. Na ta način bi imele vse šole že zdavnaj vse potrebne učne pripomočke, kateri bi bili vrhu tega cenejši, ako bi se za večje vsote vkupno naročili. Slav. c. kr. okrajni šolski sveti bi radi tega ne imeli dosti več opravila, ker bi bržkone zastopniki učiteljstva to stvar v roko vzeli, in bi učila potem lahko poštnine proste razpošiljali dotičnim šolam.

To stvar priporočam sl. c. kr. šolskim oblastvom v resen preudarek, kajti s tem bi storila naša šola zopet precej velik korak v napredku.

Končno omenim, da bi osobito šolski vrti imeli mnoge koristi, ko bi se stvar v tem zmislu uravnala. Glede tega morebiti v kratkem kaj več. Marsikateri č. č. gg. tovarišev se je že izrazil, da ne ve, kateri učni pripomočki so predpisani za vsako ljudsko šolo. Vzrok temu je ta, da v zbirki „Postave in

ukazi," katero je izdalo kranjsko učiteljsko društvo, pogrešamo določbe visokega c. kr. deželnega šolskega sveta od 19. grudna 1874. Našel sem pa med starimi spisi ono določbo, katero hočem tu podati *)

Upam, da bode marsikaterim gg. tovarišem s to objavo ustrezno, da bode vedel krajni šolski svet pri sestavi proračunov opozoriti, kaj naj se kupi. Upati je, da bodo vsi gg. tovariši delali na to, da si vse šole omislijo potrebno, česar pač sedaj ni, ker znane so mi

*) Z ozirom na ta članek smo imenovani razpis priobčili v 11. številki. Ured.

marsikake šole, katere razven kakega zamazanega zemljevida, katerega je morebiti kdo podaril, nimajo nikakeršnih učnih pripomočkov.

Pri tej priliki mi je še omeniti, da je prav živa potreba, da bi se omenjena zbirka šolskih zakonov, katera je vsekako že zastarela, nadomestila z novo zbirko, ker od leta 1876. je že marsikak ukaz zagledal beli dan. Jako težavno je iskati po šolskih arhivih dotičnih razglasil. Vrhu tega pa omenjena oblastva šolskim vodstvom niti vseh ukazov objavila niso, ali so se pa isti vsled malomarnosti celo pogubili. F. Gärtner — Dobrava.

Nekaj besed o čitanji.

Različno se je že o raznih predmetih pisalo in tudi o čitanji se je že marsikaj reklo. Vender sem se namenil še nekaj besed spregovoriti o tem predmetu. Ne nameravam pa razpravljati, kako naj se čita in tudi ne, kaj naj se čita, temveč moj namen je pokazati, v katerem redu naj se čitajo posamezne berilne vaje.

Če pogledamo kako slovensko berilo, n. pr. „Prvo berilo in prva slovnica“, katero sta sestavila gg. A. Razinger in A. Žumer, vidimo vse berilne vaje razdeljene v več skupin ali oddelkov, kar je za skupni pregled jako potrebno. Berilne vaje so tudi tako razvrščene, da je mogoče s pomočjo prejšnje vedno preiti k sledeči, kar je za vsakega učitelja jako ugodno. In ravno radi tega mnogi učitelji posamezne berilne vaje v tem redu obravnavajo, kakor so v knjigi. Tudi jaz sem nekaj časa tako delal. Toda prišel sem do spoznanja, da to ni umestno.

Če beremo vse vaje v tistem redu, kakor so v knjigi, pridemo dostikrat do kake vaje, ki prav nič ni za tisti čas prikladna, v katerem jo obravnavamo. Nekatero bi bilo treba brati že preje, drugo bi trebalo preložiti na poznejši čas. To lahko spoznamo, če pogledamo zopet v prej omenjeno knjigo, kjer najdemo n. pr. vajo „Praznik sv. Rešnjega telesa“, katera pride, ako vse po vrsti

beremo, okoli srede meseca prosinca na vrsto, pri tem, ko sv. cerkev obhaja ta praznik navadno koncem meseca velikega travna ali pa začetkom rožnika. Ali bi ne bilo torej bolj umestno, to vajo takrat, ko pridemo do nje, izpustiti in jo šele pred praznikom sv. Rešnjega telesa obravnavati? Ali poglejmo n. pr. vajo „Veseli pastir“. To bi obravnavali proti koncu prosinca, ko bi šli po vrsti. Toda kdo pase takrat, ko vse še sneg pokriva? Ali ni boljše to vajo prestaviti na tisti čas, ko začno šolski otroci živino na pašo goniti. In berilna vaja „Pastirji pri jaslicah“ je že skoro na konci knjige, torej bi prišla meseca rožnika ali celo malega srpana na vrsto. Zakaj bi se pa ta preje, ravno pred božičnimi prazniki, ne obravnavala? Tako bi lahko navedel še mnogo vaj, toda naj ti troji vzgledi zadostujejo, ker je že vsakdo iz teh lahko spoznal, kaj da hočem reči.

Imam pa tudi še drug razlog, zakaj sem proti vrstnemu branju posameznih vaj. Dostikrat se zgodi, da, ko začne učitelj otroke pripravljati na kako berilno vajo in komaj par besed spregovori, že sežejo mnogi učenci po knjige, začno po njih prelistovati in iskati ter še drugim kazati, kaj in kje da bodo brali. S tem je pa koj nered v šoli in učitelj mora take že opominjati. In zakaj je tako?